DIOGEN pro culture magazine & DIOGEN pro art magazine -ISSN 2296-0929; ISSN 2296-0937
Publishers online and owners, Assoc. Prof. Dr and Dr. Honoris Causa Sabahudin Hadžialić and Peter Tase
E-mail: contact_editor@diogenpro.com / WWW: http://www.diogenpro.com/

Hristo Petreski

DVADESET I DVA KORAKA DO SAVRŠENSTVA

(metodi brze kornjače)

Kakvo je osnovno stado ovog grada - pitam se često. Ko ga je ovde doveo, da li ga je neko formirao svesno ili je igra slučaja prepustila jedne drugima, ove smešne i proste, pogrbljene i prljave ljude.

Kako je da je, ja sam već sit i premoren od povezanih rečenica, logičkih celina i istih faca.

Neophodnu promenu vidim i u pisanju priča na ovaj način.

Moguće je pisati odozgo nadole i zdesna nalevo, pa čak i u neograničenom (?!) broju kombinacija jedne iste rečenice, a ta bi rečenica, barem u prvobitnom obliku, mogla glasiti:

"ovaj je grad stvoren za depresiju...za smrt mačaka po ulicama i trovanje nekvalitetnom i jeftinom hranom... stišana voda Vardara izbacuje na obalu ljudske leševe, crknute krave, prazne konzerve, pribor za pranje zuba, pribor za ribarenje i druge bitpazarske sitnice...

Svaka nova rečenica je početak, ali i fatalni kraj. Iza svake izgovorene reči osećam krivicu zbog učinjene nepravde, a iza zaborava – osećaj neponovljivosti, propuštene (životne) šanse...

Do tada: ko će prepričavati sanovnike, horoskope: ko će praviti seanse sa mentalnim bolesnicima...ko će se tek baviti nečijim iskustvom, i zašto?!

Treba li svaku misao, svaku izgovorenu reč zapisati, da se ne bi zaboravila, ili čekati da reči, od slova do slova, isčeznu, da ih vreme opet zatrpa i da nikad ne budu zabeležene...

NE KOPIRATI

SKOPLJE BY DAY

KUĆA

– *Ja* -

Kada dolaze kod mene, najčešće radi neke svoje potrebe, kažu da sam njihov čovek, ponos naše loze, pa čak i celog kraja; da sam uspeo; da sam moćan i da ako hoću (zamislite: samo ako hoću!?) mogu da im pomognem, iako "za njih i za mene nema spasa".

Pričaju svašta, ja ih gledam, čudim se, ne razumem ih, čak ih i sažaljevam i jedva čekam da odu.

Ne idem ja kod njih, a ukoliko (slučajno) i odem - saginjem glavu i ćutim.

A, oni kao navijeni nastavljaju da pričaju i da me hvale.

Mislim u sebi: možda i ne znaju da će na taj način da me oteraju, ili mi pak veruju, zato što ja njima ne verujem!?

– *Opet Ja* -

Vidi ti njih, isti su kao i moja dosadna rodbina.

I oni došli i - marširaju po mom stanu!

Gde li im je poglavica?

Crni oklopi - probili zid, odozdo, ispod kuće - navalili na trunčice, kradu mali prostor (koliko zahvata crni konac) i nekako zbunjeno, glasnik javlja da su naišli na bose noge.

Vreba ih čovek - stena, planina, spuštanje preko njih je neminovnost i besmislenost, ali ne celom šapom, već belim listom (onim istim na kome se pišu pesme), salvetom, maramicom, krpom za brisanje sudova, ili vlažnim dlanom.

Svejedno - kada su već mrtvi.

Nazad kroz prozor, dalje odavde i ne vraćajte se nikada u moj stan,koji je tesan i prazan za pesnika, a ne jos i za vas!

Zašto, ne pomažu ni konji, oku u ruci - strogi i probirljivi!!!

NE KOPIRATI

Zato, mravi, čistite se iz moje kuće - kažem im, dok nisam preduzeo nešto!!!

– *Ja* -

Čitao sam.

Jedna ptica udari u prozor.

Istrčah kroz vrata, bila je noć a ptica je ležala mrtva.

Sa raskrvavljenim i poluotvorenim kljunom, kao čovek na samrti.

Možda je zaista, sova htela da uđe u moj stan?!

– *Opet Ja* -

Samac je hteo da u njegov dom ne ulazi niko, osim njega.

Ne samo radi sređivanja, već zbog njegovog tajnog izuma.

I svoje ulaženje je sveo na minimum. Ispred kuće je stajao vezan VELIKI PAS - šarplaninac, a krajem meseca - vadio je iz sefa svu pristiglu poštu i pisao strogo poverljiv izveštaj, nevidljivim mastilom ili crvenom (lažnom) olovkom.

U kući su posebno mesto zauzimale knjige, dva njegova velika portreta, klavir, pokretne stepenice preko kojih se stizalo u skrovište - na tavan, gde su bili orasi, kože, otrov za pacove i slepi miševi, skriveni u visokim lovačkim čizmama.

Niko nije primetio kada su skapale tri jabuke na radnom stolu, kao ni kada je pas Bari iskidao lanac i napao ljude, koji su došli da prisustvuju samčevom pogrebu...

DALTONIST

a)

Konačno izvrših samoubistvo smirih se Tako završih taj dugo pripremani čin ili bolje rečeno (samo)ubistvo i više nikada ne pomislih na to Prestadoh da glumim kukavicu ili heroja da gledam

NEKOPIRATI

avanturističke filmove da čitam Basaru ili Pisareva zato što je sve to delovalo destruktivno na moju nežnu psihu Prestao sam da hodam zamišljen kroz grad da brojim crknute mačke da gutam mastan vazduh zasićen mirisima jela u liftovima da stojim nagnut i gledam dole kroz visoke otvorene prozore da hodam pored same ivice mesta a da se ne držim za ogradu da... da... da... Jednostavno prestao sam da gubim vreme čitajući novine i časopise i još uvek nezabranjene knjige i pišući ovakvu kratku prozu Tako odjednom imah previše vremena za sve pa nisam znao šta da radim sa njim Nisam hteo da se moj život pretvori samo u jedenje šetanje i spavanje da ne kažem lenčarenje odnosno zadovoljavanje najnižih čovekovih strasti i ništa više Zato odlučih da prelaz na onaj (čitaj i misli: drugi) svet da izvedem strogo tajno i efektno Zamišljeno kao probijanje zvučnog zida rušenje nevidljive barijere sa krilima od hamera zalepljenih sa "oho" lepkom i selotejpom na rukama od ramena prema prstima od petog sprata ka centru grada svojim automobilom...

b)

Na svetu više nema ništa i ništa ne može da se izmisli Osnovni problem je kako da se svet nadmaši i napusti Nikog više ne interesuje svet reči ti tamni i svetli vokali more znakova i zvuci Usred fantastičnih pejsaža duhovne imaginacije u ovo vreme jurim svojim malim "fićom" kao supersoničnim avionom Na momenat želeći da pogibeljno udarim u metalnu ogradu mosta Da bih proverio svoje uzbuđenje kao trajnu dobit i besprekorno izvršenje komandi vozila U borbi sa mašinom koju je najverojatnije u nedostatku drugog izbora čovek sam izmislio da bi je kasnije uništio. Kako bi inače pobedio strah A to što su i najbolji vozači nazvani fantomi-daltonisti i ne razlikuju tri osnovne boje (crvenu žutu zelenu) to je već problem izgubljene komunikacije sa gradom Znam da mi mnoštvo loših knjiga oštećuje vid ali i to da nisam daltonist i nisam prešao na crveno kao što kažu očevici ali kako da dokažem da sam hteo samo da izvršim (samo)ubistvo i da nije postojala nikakva čak ni apstraktna opasnost od gledanja avanturističkih filmova od čitanja B i P i povratka kući...

TUNEL

- Ja stvarno ne znam ceo slučaj, ali...
- Ti ga ne možeš znati, jer se nisi bio ni rodio, ali ti je sigurno neko pričao...
- Otac je pokušavao nekoliko puta samoubistvo, ali bi ga uvek spasavali u poslednjem trenutku.
- More, da je stvarno hteo, on bi se i ubio!
- Ko vam daje za pravo da cinično govorite o mom roditelju? Svi kažu da je bio častan građanin i uticajna ličnost u gradu, a vi ne dozvoljavate ni da mu kosti spokojno istrule...
- On je kriv za slučaj u Invalidskom domu, jer se za vreme njegovog direktorovanja izvršilo samoubistvo, ni manje, ni više, tačno 15 staraca!

NE KOPIRATI

- Znam, pričali su mi, prvo su našli čoveka obešenog na kuku u suterenu zgrade, a zatim su se samoubistva ređala, sva na isti način i na istom mestu. Kada se broj samoubica popeo na 15, otac je naredio da se izvadi fatalna kuka i samoubistva su prestala...
- Da, on je dugo sedeo skrštenih ruku i ništa nije preduzimao, dok su se siroti starci zaredom vešali...
- Ali, problem nije bio u kuki, već u ljudima. Njima je, jednostavno, život postao nepodnošljiv i rešili su da sa njim prekinu.
- A zašto to nije uradio i tvoj otac... nego je umro prirodnom smrću?
- Šta ste nameravali da kažete: možda, da je i on trebao da završi na isti način, pa čak i da se obesi o istu kuku?
- Niko ne optužuje tebe, već njega, a vi obojica optužujete našu narodnu vlast...
- Moj otac je bio inženjer, tačnije graditelj tunela, a u slobodnom vremenu - pasionirani sakupljač leptirova. Sušio ih je, preparirao i u svaki primerak unosio deo sebe. Znate, neke vidove leptirova treba preparirati danima...
- Molim te, pile, nemoj da se udaljavaš od teme razgovora, jer ćeš i ti da letiš u kavez... Bio si malecni kada si ostao da živiš sa majkom; otada je prošlo dvadeset godina, a mi još uvek ništa ne znamo o poruci koju je tvoj otac ostavio pre smrti.
- Za razliku od mog pokojnog oca, koji je pažljivo vadio leptirove iz mreže, pazeći da im ne polomi krilca, ili, pak, kada bi uhvatio dva ista leptira - jednog bi puštao na slobodu... vi uživate da optužujete i sudite ljudima.
- Znam, znam, on je nadgledao gradnju tunela i lovio leptirove, a starci su visili na ogromnoj železnoj kuki.
- Ali niko drugi nije naredio da se ona kuka izvadi, nego moj otac, koji je, sav išaran modricama, noću pobegao od kuće i uputio se ka prvom tunelu, najbližem gradu. Hteo je da se baci pod točkove nekog zahuktalog vozila, dugo je razmišljao, promrzao i sam, koračajući samom ivicom tunela, oslanjajući se desnom rukom o zid. Tako, klateći se, došao je do samog kraja betonske jame, gde ga je sačekala zora hladnog januarskog jutra. Sa svetlošću u očima, prošavši od jednog do drugog kraja tunela kao kroz sav njegov život, mog oca je ogrejao "novi" optimizam. Ali, i on nije dugo trajao... U vašem izveštaju stoji da je nervozno pušio cigarete, razgledao fotografije iz albuma i bacao ih na gomilu. Više puta je uzimao stolicu u kuhinji i vezivao uže za luster, sa belom maramom preko očiju, stezao je omču oko vrata, hteo da zaplače, da vikne, ali bojao se da ga komšije ne čuju i da ga ne prekinu, nikako ne uspevajući da odgurne stolicu ispod nogu. Zaspao je, ponavljajući majci: "Ja nisam kriv... nisam kriv."
- Pazi dečko, čovek nikad ne zna kako će završiti, niti gde, niti kada.
- Jesi ili najzad konačno napisao priču?
- Ne, još uvek ne, mada imam "dobru" ideju. Reč je o graditelju tunela, koji se, zbog stalne udaljenosti od grada, tamo negde u brdima, zabavlja skupljenim leptirova. Kao pasionirani entomolog, zna skoro sve o njima i poseduje ih u svojim zbirkama. Ali, to nije toliko bitno.
- U svojim kasnijim godinama, negde pred penziju, postaje upravnik jednog staračkog doma u gradu.
- Tamo se, jednog dana, usamljena starica obesi o kuku, i to isto, u toku godine, uradiće tačno 15 nesrećnika, sve dok upravnik ne naredi da se kuka izvadi iz grede. Ovo je

NE KOPIRATI

istinit slučaj, o kome je i štampa pisala. Možda je detalj bizaran, ali, sve je moguće, zar ne?

Posle ovih nemilih događaja, upravnik, t.j. nekadašnji graditelj tunela, nije sebi nikako mogao da oprosti što nije reagovao ranije, pa osim nametnute odgovornosti, oseća neverovatnu grižu savesti i upada u neizlečivu depresiju.

Zbog toga, odlazi tamo gde mu je prethodno bilo najbolje. U veliki tunel kraj grada.

Namerava da se baci pod prvi zahuktali automobil. Ali, hodajući tako od jednog ka drugom kraju, koljebljivo i sa strahom, kroz mrak stiže do samog izlaza, gde ga je sačekalo jutarnje svetlo, ali ne ono isto kakvo je gledao prethodnog dana pre ulaska u jamu-aždaju. Od ulaza do izlaza prošao je ceo jedan život.

Preporođen, ponovo se vraća u stan. Ali, to nije sve. Priča se završava optimistički, a ne kao što se očekuje od ovakvog zapleta, no ono što se ne dešava u životu - to se, eto, dešava u književnosti. Ideja ti je stvarno "dobra", ali priča je beskonačna, pa može da se produži suđenjem njegovom sinu koji je detinjstvo proveo sa majkom. Tačno posle dvadeset godina, kada treba da se zaposli, ima problema "s obzirom na očevu prošlost". Od istrage doznaje mnoštvo novih detalja, ali nikako ne uspeva da skine krivicu sa svog nevinog roditelja. Svestan da je i sam upao u ćorsokak, prihvata kakav-takav dijalog, a u potaji, u sebi, priprema "slatku osvetu". Da li će i on proći isto kao i njegov otac, ili će pak, ako ne drugima, presuditi sebi.

Da li su stvarno *kuka i tunel* ključni elementi, ili je to nešto sasvim drugo? Kako je da je, mogao bih da ti ukradem ideju, i ako ništa drugo, da bar na nekom konkursu dobijem otkup. Nisam siguran da ću nekada, bilo kada, da napišem ovu priču. Po svemu sudeći, i ona će ostati u našoj, inače bogatoj usmenoj književnosti. Iako bi bilo najbolje da priču napišemo zajednički, kao muž i žena, s tim da bih, recimo, ja pisao o kuki, a ti o tunelu. U redu, dogovorili smo se.

Ali, šta da se napiše drugo o kuki, osim da je bila duga i uhvatila rđu, da je visila na nekoj gredi, i da su starci do nje dolazili lako, potpomažući se stoličicom. Sa istegnutim i pokidanim vratnim mišićima, sa presečenom kožom i prepuklim krvnim sudovima... tako su izgledali svi oni kada bi rano izjutra upravnik dolazio na posao, i hitno pozivao specijalnu ekipu da izvrši uviđaj...

A ako već imamo nameru da štamparima usložnimo posao, onda ćemo priču podeliti na dve jednake, paralelne (jednu pored druge) kolone, u kojima će se dešavati sve, a pritom "da se ne desi ništa".

Svakako, biće originalno, kao eksperiment, ali i naporno: istovremeno, da se u dve kolone teksta, kao na dve trake autoputa (tunela) dešava, odnosno interpretira, ista a ipak različita radnja; doći će do mešanja svesti (ne samo autorske) o priči, pre i posle ispitivanja. "Tunel" će biti obična destrukcija i konstrukcija o još jednom slučaju iz grada...

KEČERI

NE KOPIRATI

S obzirom na moju radoznalost, mogao sam to da predvidim.

Nisam imao pojma šta je to "keč-ken", ali sam bio sasvim blizu, i video sve: čak sam načuo kako se dogovaraju da jedan drugome otkinu uši.

Jak i Mek su bili nemilosrdni, neustrašivi borci.

Jak je bio glavatiji i analogno tome - sa većom usnom.

Pojuri, rukama priteže Mekov vrat i odgrize mu levo uho.

A, Mek, koji baš nije bio tako mekan, iskoristi trenutak nepažnje i protivniku otkide komad nosa.

Potekla je silna krv, ali niko od nas prisutnih nije tome posvetio veću pažnju.

Mek ostade bez uva, Jak bez nosa.

Ali, to beše samo početak do tada neviđene borbe.

Ubrzo su i Mek i Jak ostali bez noseva, bez ušiju, bez ruku, bez kose, bez očiju...

Ostadoše samo debeli, beli, nedohvaćeni suncem vratovi, i bezglavi trupovi, iz kojih je virilo meso, prštala krv i koji su bili modri kao džigerica.

Očigledno, svi su bili prezadovoljni, osobito naš prijatelj Sem koji je dobio opkladu, jer je tipovao na obojicu.

STAN

Uspinje se slep čovek stepenicama solitera i premišlja: da li treba otvoriti prva ili druga vrata.

Zna on tačno koliko ima stepenica do stana, i na kom je spratu, ali nikad se ne zna - greška je uvek moguća.

U najgorem slučaju, mogu da mu presele zgradu.

Izaći će iznervirana komšinica i prodraće se.

A, i papagaj može odleteti kroz otvorena vrata.

Prhnuće ogromnim šarenim krilima iznad njegove ćelave glave i uplašiće ga, kao nekad jerebica, dok je zajedno s ocem vezivao snoplje.

Navikao je da nečujno, poštapajući se, dođe do svoje sobe, dodirne kvaku železnih vrata, ugura ključ u bravu i zaključa ih sa unutrašnje strane, niko ništa da ne vidi, niko ništa da ne čuje.

Ali te noći, slepac nikako nije uspevao da otključa vrata; zaludno je pokušavao da uđe kod suseda.

NE KOPIRATI

Kada sam ga uhvatio za ruku, u želji da mu pomognem - najverovatnije pomislivši da sam lopov - on trže ruku, uhvati se za naočare i tužno izusti: "nema mi stana..."

Od tada neprestano sanjam slepe kako sa svežnjem ključeva stoje u redu ispred mog malog stana.

Ulaze jedan po jedan, kao kod zubara, ali kada sednu, ne mogu da ih dosegnem, iako sam čuo njihove korake.

Kome da zahvalim na dobrom vidu?

APOLINER

Sada ću vam ispričati sve. Očitali su opelo i kroz hodnik sa stubovima crkve "Sveti Spas" izneli su njegov kovčeg. Metnuli su ga na pogrebna kola prekrivena zastavom. Oficirska kapa beše postavljena na trobojci, na vidnom mestu, među vencima i buketima cveća. Počasna straža - polovina pešadijskog voda pod oružjem - zauzela je svoje mesto: povorka krenu. Polako, neposredno iza lafeta, koračaše porodica: roditelji, žena, svi u crnom, prijatelji: general Orlov, njegova sestra Klementina, Markes, Dali, i svi ostali bliži prijatelji, među kojima i Albahari sa svojom suprugom, krem skopskih pisaca, mnogobrojni slikari i novinari. Centralno mesto, čini se, zauzimaše njegov utučeni brat, koji je nekako uspeo da se izvuče iz epidemije španskog gripa, čija je žrtva bila i Apoliner. Jedva zazdravljen, u povorci bejah i ja, narator, ali sa zamaskiranim izgledom i pod lažnim imenom.

Znao sam da pokojniku tamo nije mesto, pa upravo zbog toga, dok sam mu ljubio žutu, ukočenu ruku, kao da sam hteo da mu došapnem: "Nije trebalo da odeš sada, Apoliner...ko je tamo krenuo - nikad se nije vratio!...", ali nisam bio siguran da će me čuti, pa ne izustih ni reč, već briznuh u plač. Mučno. Iza sebe slušao sam stare slavne pesnike sa kraja realizma i početka modernizma; slušao sam sve te besmrtne velikane, a sada pozaboravljene starce, kako među sobom raspravljaju o Budućnosti Poezije, kako se pitaju šta će biti sa mladim piscima posle njihove smrti, i kako se raduju da su upravo oni dobili bitku između Starih i Novih. Odvratno. Osetih kako me obuzima bes, ali ne htedoh da se svađam (tu nije bilo mesto za to, a i oni uopšte nisu znali ko sam), pa zato izađoh iz povorke na raskrsnici kod Crvenog krsta i napustih ih, zajedno sa Sergejom i Džesikom. Otišli smo da popijemo po čašu toplog salepa u prvoj poslastičarnici, da se zagrejemo, kako i sami ne bi dobili grip. Popismo salep stojeći. Uzeli smo taksi, i putem, na naš zeleno-beli automobil, jurnu, sa hajdučkim izvicima, razbesnela gomila demonstranata i manifestanata, koji su proslavljali primirje držeći se za ruke, pevajući, grleći se i derući: "da živi komunizam...da živi XXI vek". Sve se dešavalo kao u snu. A, kada smo konačno pristigli na groblje "Butel" pogreb je već bio završen, i pored toga što je procesija išla peške, i pored gužve koju su napravili razbešnjeni demonstranti i manifestanti na skoro svim ključnim mestima u gradu. Prijatelji Apolinera su se već bili razišli. Probijajući se između grobova, naišli smo na dva nova. Odmah pored njih ručali su grobari upravo dobijeno jelo. Pitali smo ih gde se nalazi grob Apolinera, ali oni nisu znali. Rekoše nam: "Nemamo vremena za informacije, premoreni smo, pitajte u Upravi..." "Ali" - rekoh - "reč je o oficiru visokog čina, o jednom našem poznatom prijatelju, pa mora da su ispucali počasni plotun nad njegovim grobom!" "E, moj gospodine" - odgovori vođa grupe, očigledno iznenađen zbog našeg zakasnelog dolaska i dodatnih pitanja - "danas su ispucali dva počasna plotuna! Pokopali smo dvojicu

oficira... Ne znamo koga tačno tražite, rekli smo vam - pitajte u Upravi..." A, mi smo se, nestrpljivi i gnevni, nagnuli nad svežim humkama, ali nije bilo ičeg što bi nam pomoglo da otkrijemo traženi grob. Buketi i venci su već bili iščezli: odneli su ih preprodavci koji su cveće sa groblja uveče prodavali u Metrou. Iznervirani, vratili smo se u centar grada gde se te večeri praznovalo, a mene je obuzimala sve jedna te ista misao...

Zašto smo toliko licemerni prema mrtvacima, kada i onako ne mogu ništa da urade ljudima; može li čovek da oglasi svoju lažnu smrt i da sam (zamaskiran i sa tuđim imenom kao ja) prisustvuje spuštanju praznog blindiranog kovčega u rodnom gradu... Te sam noći razmišljao o smrti, dok mi se u glavi stalno vrteo isti film... Dolazi mi brat, mislim da je bio petak, s prvim primerkom mog romana, koji je upravo tog dana izašao iz štampe, želi da me obraduje, da ublaži moju tešku bolest, a gazdarica ga ne pušta unutra. Čujem (od hiljadu bi prepoznao njegov glas) poziv ispod terase: "Brate, jesi li kod kuće?...imam težak grip...", on je već ispred vratiju moje sobe. Raspravlja se sa gazdaricom i čini mi se da ne postoji sila koja bi ga sprečila da me ne vidi, kad je već tu. Posle izvesnog vremena, moja žena ustaje iz kreveta i ode da mu otvori, obučena u domaću haljinu i crvena kao rak u licu, upozorava ga da ležimo od nedelje, da imamo grip i da nije preporučljivo da ulazi... "Želim da vidim brata" - reče i nagnu se nad mojom posteljom. Skupljen kao tužan pas čvrsto sam prigrnuo ćebe s kojim sam pokrivao glavu, ne želeći da me vidi tako pomodrelog i slabog i da se uplaši od mog izgleda. Ali, pobedila je njegova odlučnost i mudrost. Opazivši da teško dišem i kašljem pokri me sa još jednim ćebetom i otrča do najbliže kafane da telefonira, da pozove lekara. No, to već beše kraj. Zamolih lekara da se bar postara za L. I ona je postajala sve crnija i malodušnija, a poslednje što sam mogao da napravim beše to: sa debelim flomasterom da napišem na ogledalu do mene: "MOJA POSLEDNJA BOLEST" - Apoliner.

x x x

Posle moje sahrane, brat se postarao da postave mermernu ploču i krst sa mojom fotografijom, godinama rođenja i smrti i imena (Apoliner), za koje su mnogi mislili da je nadimak iz detinjstva, ili možda umetnički pseudonim...

x x x

- Život je smešan, zar ne?

- Da, Blez Sandrar!

MAČKA

NE KOPIRATI

1.

Čovek za koga smo mislili da je mrtav, imao je naviku - uzme mačku u ruke i po ceo dan je nosi sa sobom, šeta je gradom.

Jedni su ga smatrali ludim, drugi pesnikom.

Imao je crvene cipele, sa jarkom, napadnom bojom, i crni šešir još iz vremena Prvog rata.

Svi smo bili ljubomorni na nežnost koju je pružao svojoj mački, a koju smo mi uskraćivali našim curama.

Pretpostavljam da je bio stranac, možda cinkaroš, peder, i da nije uopšte slučajno što je upravo u našem gradu.

Jednog dana, čovek o kome smo mislili da je umro, ponovo se pojavio u Skoplju.

Sada, umesto mačke u rukama, u pratnji lepe mlade žene, sa kišobranom i belim mantilom.

Rukovasmo se kao stari prijatelji, zaprepašćeni zbog ponovnog susreta, posle čega se on uputi ka Novoj železničkoj stanici i izgubi se u nepoznatom pravcu.

2.

Čovek za koga smo već mislili da je mrtav imao je pseću facu i samo što ne zalaje kada ugleda okupljen svet; pozdravljajući ga, ljudi su gledali u stranu, ukočenim jezikom promrmljalji ono uobičajeno "zdravo", trnci bi im projurili kroz telo; šta sve nisu uradili da ode iz grada, a on je kao staro, bezobrazno pseto pobegao tek onda kada je zaveo komšijsku kučku. Jedne zimske noći odmaglio je s njom preko granice. Iako se verovalo da su ga ubili emigranti u nekoj briselskoj kafani, jer nije hteo da im liže činije, sada je u glavnoj policijskoj stanici dao priznanje da je živ.

Kada bi ulazio u "Pivnicu", sa kosom očešljanom naviše, neobrijanim duguljastim licem, sitnim očima kao ribizle i dugačkim crvenim jezikom, čovek-pas bi najpre njuškom odškrinuo vrata, a potom bi ušao unutra, tako nečujno, da bi ga retko ko primetio.

No, konobari bi se ubrzo okomili na njega, a on bi izvukao ispod kaputa svoj crni pištolj "bereta" i zajedno sa nakostrešenom mačkom nestao iza vrata.

Dugo posle toga čuli bi se rafalni pucnji, a susret sa čovekom za koga smo mislili da je mrtav, nije bio isključen.

3.

NE KOPIRATI

"Može, ovako je već bolje" - reče i nesta u nepoznatom pravcu, ali sada već sa vidljivim zadovoljstvom na svom dlakavom, znojem orošenom licu.

Možda stvarno čovek kome se izgubio svaki trag još uvek živi među nama.

K. P.

Imam lošu naviku: šamaram lutke po glavi, liče mi na ljude sa praznim glavama, a osim toga ponekad me plaše (pomišljam da su zbiljski, živi ljudi). Plaše me jer znam da im se ne mogu suprotstaviti. Zato, svima po redu, udaram čvrge, prednost, svakako, imaju one lutke u robnim kućama ili u većim prodavnicama koje stoje (i možda me očekuju) odmah pri ulazu, ili kod poslednje stepenice eskalatora kojim se upravo penjem.

Lutke me podsećaju i na moje detinjstvo, jer njih tada nisam imao, a njega sada nemam. Kako li sam se samo radovao odbačenoj, slučajno pronađenoj lutki, bez glave, bez noge, bez ruke... u svakom slučaju, oštećenoj, jer zašto bi je inače bacili?!

Nalikuju lutke i na ljude iz skopskog podzemlja: sa rukama bez prstiju, krivim nosevima i niskim čelima, veštačkim nogama i očima, i sa po nekoliko revolvera, noževa pod pazuhom, ispod kaputa. Upravo, ti i takvi ljudi dolaze mi danju na posao, noću u krevet. Prete mi da ću stradati, ukoliko otkrijem njihov identitet i tajne im planove.

Nedavno, u Trgovinskom centru, presreo me jedan od najuglednijih članova skopskog podzemlja, inače moj stari poznanik. Pružih mu ruku da se pozdravim i da mu čestitam Novu godinu, ali, desna njegova ruka ostade u mojoj. Tek sad kad se otkinula - primetih da je drvena. Izvinih mu se i ostadoh preplašen - sve dok on ne izusti: "Ma, ništa... tek mali kvar...", zatim svuče rukavicu, zategne pružinu i postavi novi zavrtanj. Otresoh mu dlake sa kaputa i on ode. Nije zaboravio prije toga reći: "Pazi šta pišeš: i kratka priča (k.p.) zna da zavede (zavuče): Nemoj me slučajno pominjati po imenu, ili opisivati: Jednostavno ako sam ti neophodan kao prototip - izmisli me!". I, tek što sam pomislio da sam ga izmislio - kad li, u toku jedne letnje šetnje, u izlogu robne kuće "Skoplje", okrenutog ka "Pelisteru", ugledah istog tog čoveka, samo sada pretvorenog u plastičnu lutku. Nisam smogao hrabrosti da mu udarim čvrgu.

KOMARAC

I ove noći neko je došao po moje telo. Posegao za mojom krvlju. To je bio komarac od jučer. Nakon što je postao stalni stanovnik moga doma, upoznah ga kao komarca koji ujeda jednako po licu,

po vratu kao i po donjim i gornjim ekstremitetima. Vidljivo, njegova noćna doza nije mala. Dolazi, sleti na mene, nahrani se i zakamuflira na neko sigurnije mesto. Ali, ove večeri, uistinu, prešao je sve moguće granice. Raskrvario mi je nos. Zbog toga sam ustao i pošao u potragu za opasnim i drskim neprijateljem. Komarac je simbol agresivnosti. Uporno nastoji da poremeti unutarnji život žrtve, hraneći se njenom krvlju. Kada sam ga spazio, nisam mogao verovati da sam ga konačno našao. Bio je to velik, debeo i veoma pokretljiv komarac. Nije pao nakon prvog mlaza vrlo efikasnog sredstva "Flok", već nakon serije udaraca po njemu na plavom zidu. Najzad, komarac je pao, a na zidu je ostala masna mrlja. Usput, uništio sam i ostale insekte u mom malom stanu dotad i ne znajući koliko ih mnogo šeta tim prostorom. Mogu oni da šetaju, ali zašto ugrožavaju moju slobodu?! Dok spavam, kradu moje meso i krv. Evo, noćas su mi uništili nos grizući ga, i on više ne liči na običnu papriku, već na baburu. Osim toga fascinira me preciznost insekata - uvijek uzimaju određenu količinu hrane i nikada ne ujedaju isto mesto. Moja je krv najverovatnije odgovarala komarcima, jer je bila slatka. Ali, tu je bio moj univerzalni insekticid "Flok", koji uništava sve insekte, bez većih problema. Prostor treba biti zatvoren najmanje 15 minuta, a iza toga treba ga dobro provetriti. Sve se ovo događa 5-10 sekundi. Ova aktivna materija zove se Tetrametrin! (0,24%). Pitanje je samo da li ima još uvek komaraca u mome stanu, ili mi to proleću loše misli pred očima?!

REZIGNACIJA

...Neko dolazi u moj stan svake noći. Neki nevidljivi i nepozvani gost. Neko sve moje rukopise prvi pročita, pre mene zna napamet i stalno ih stavlja na isto mesto. Neko zaboravlja da se to događa i meni. Neko stalno greši - preokrene zadnji list, koji je uvek naopako. Neko je vetar, ili đavo-pas. Neko me stalno uznemiruje šetajući niz moj san. Neko uzima sve moje stvari i ne vraća ih nikad. Neko me prepisuje, jer unapred zna sve moje pesme i priče. Neko noću ulazi kroz zatvorene rešetke. Neko voli da čita u mraku: tajne i stroge poverljive stvari. Spavam s otvorenim vratima. Danima se izležavam u svom krevetu. Ne izlazim van, a kad izađem legnem na dugu dasku postavljenu između dva bureta i opet natrag. Svakako, zbog bolesti. Krv mi je jaka. Osećam: prsnut će mi vene, kroz nos šiknuće krv. Sanjam sve gore i gore snove. Znam da svako vreme nosi neko zlo i da trebam pisati utegnuto i uzdržano. Naprosto da se ne dam previše. Kao velika raspucana glava kupusa ispred male zečje usne. I ja sam kao kupus. I sad mi se povraća. Gledam džez, oči se same sklapaju, dolazi mi da pokidam odeću i tako opet izađem van. Nag i sam. Ne znam da li je ovo rezignacija, ili samo nagoveštaj neke čudne, duboke starosti?!...

ISKUSTVO

oduvek me zanimalo ničije ISKUSTVO. kao močvara prepuna žaba, u kojoj samo jedna žaba zna tajnu živog peska i nepouzdanog blatnjavog dna, tako se i ja osećam u ovom gradu.

"pacijent: sedim u našoj kafani. šef jede za stolom podalje od mene.

NEKORIGIRAN

terapeut: šta osećate?

pacijent: ništa. on razgovara sa nekim. zatim ustaje.

terapeut: šta osećate u tom trenutku?

pacijent: srce mi lupa. On dolazi k meni. Postajem uzbuđen. On prolazi pored mene.

terapeut: šta osećate sada?

pacijent: ništa, sasvim - ništa.

terapeut: da li ste svesni da stežete pesnicu?

pacijent: ne, ali sada kada je pomenuste, osećam da je stežem. u stvari, bio sam ljut što je šef prošao kraj mene razgovarajući sa nekim koga ja nimalo ne volim. Bio sam ljut na samog sebe što sam tako preosetljiv.

terapeut: da li ste bili ljuti još na koga?

pacijent: razume se. na čoveka sa kojim je šef razgovarao. kakva prava ima on da uznemirava šefa? vidite - trese mi se ruka. i sada bih mogao udariti tog bezobraznog poltrona.

terapeut: vratimo se onom trenutku, kada je šef ustao iza stola. Šta osećate kada to vizuelno sebi predstavite?

pacijent: samo trenutak... on ustaje. približava mi se. uzbuđujem se: nadam se da će mi se obratiti. osećam da mi toplina udara u lice. sada on prolazi pokraj mene. jako sam razočaran..."

svaki pravac, svaka je strana pogrešna. možda ti je ovde dovoljan samo jedan prijatelj. (oni su, jednostavno, zajedno jer niko drugi neće da bude sa njima!).

ali, treba li svaku misao, svaku izgovorenu reč zapisati, da se ne bi zaboravila, ili čekati da reči, od slova do slova, isčeznu, da ih vreme opet zatrpa i da ostanu nikad zabeležene.

pacijent: na šta mislite kad kažete podrška?

terapeut: možete li to reći potvrdno?

pacijent: hteo bih da znam o čemu mislite kada kažete podrška?

terapeut: to je, takođe, pitanje. možete li ga pretvoriti u tvrdnju?

pacijent: kada bih vam mogao zavrnuti šiju - propevali biste vi meni o tom pitanju!"

kakvo je osnovno stado ovog grada - pitam se često. ko ga je ovde doveo, da li ga je neko formirao svesno ili je igra slučaja prepustila jedne drugima, ove smešne i proste, pogrbljene i prljave ljude. kako jest da jest, ja sam već sit i premoren od povezanih rečenica, logičkih celina i istih faca. neophodnu promenu vidim i u pisanju priča na ovaj način. moguće je pisati odozgo nadole i zdesna nalevo, pa čak i u neograničenom (?!) broju kombinacija jedne iste rečenice, a ta bi rečenica, barem u prvobitnom obliku, mogla glasiti: "ovaj je grad stvoren za depresiju... za smrt mačaka po ulicama i

NE KOPIRATI

trovanje nekvalitetnom i jeftinom hranom... voda vardara stišana izbacuje na obalu ljudske leševe, crknute krave, prazne konzerve, pribor za pranje zuba, pribor za ribarenje i druge bitpazarske sitnice...

pacijent: moja žena uopšte ne brine o meni.

terapeut: možete li zamisliti kako joj to govorite u lice?

pacijent: ne, ne mogu. ona bi me prekinula čim bih zinuo.

terapeut: možete li joj to reći?

pacijent: da. nikad me ne puštaš da govorim.

terapeut: možete li čuti svoj glas?

pacijent: da. zvuči prilično slabo, zar ne?

terapeut: da li biste mogli izreći zapoved - nešto što bi počinjalo rečima: "Ti treba da..."

pacijent: ne, ne bih mogao.

terapeut: šta sada osećate?

pacijent: srce mi lupa. počinje me gušiti.

terapeut: da li biste to mogli da kažete svojoj ženi?

pacijent: ne. ali, postajem nervozan. dođe mi da kažem "umukni već jednom!"

terapeut: upravo ste joj sada to rekli.

pacijent: umukni, umukni! pusti da i ja kažem neku reč!"

svaka nova rečenica je početak, ali i fatalni kraj. iza svake izgovorene reči osećam krivicu zbog učinjene nepravde, a iza zaborava – osećaj neponovljivosti, propuštene (životne) šanse...

do tada: ko će prepričavati sanovnike, horoskope: ko će praviti seanse sa mentalnim bolesnicima...ko će se tek baviti ničijim ISKUSTVOM, i zašto?!

ROMAN

Ušli smo ja i prijatelj, Pas, u najluksuzniji restoran u gradu...Mislili smo da smo totalno nepoznati stranci, a kad tamo dočekaše nas na centralnom stolu i rekoše nam da će nas umesto gradonačelnika koji je službeno odsutan i koji se nalazi izvan države, primiti njegov zamenik koji je za nas dvojicu priredio poseban, jednovečernji doček... Pomislili smo da je greška i, umorni i neuredni, poželesmo da izađemo napolje i da se uputimo najtamnijim i najskrovitijim uličicama, a sutradan i da otputujemo odavde, ali stražari koji su stajali na glavnim vratima behu neumoljivi i nisu nas puštali, čak ni da odemo do WC-a, koji je bio u suterenu, a iz njega, jer je bio pod zemljom, nije se moglo pobeći nikuda... Sačekasmo da dođe drug - zamenik gradonačelnika, a on je odmah, čim je seo, počeo da nam govori

NE KOPIRATI

nešto na nekakvom nerazumljivom jeziku i da maše rukama gore-dole, levo-desno... Mi smo samo otvarali usta i gutali, klimali glavom i srkali supu... Uvređen što ga ne gledamo u oči dok jedemo, naredi da nam sklone činije i da nam uzmu pribor... Osobito nas je uvredilo to sa priborom, jer je bio zlatan, žuta boja se prelevala pod vrelom supom, a odmah iza nas stajala su dva deteta, koja su motrila na pribor, i motreći njega i na nas - prosto smo imali osećaj da nam broje svaki zalogaj i svaki gutljaj... Odjednom moj prijatelj Pas pobledi, pozlilo mu je i ja iskoristih taj trenutak nepažnje da izađem odatle zajedno sa njim... U bolnici nam dadoše gorke limunove bez šećera, zamenik gradonačelnika posla svoje ljude da se pobrinu za mene, Petreskog, i Psa, a mi smo to shvatili kao čisto policijski test... Kada smo našim agentima ispričali o svemu ovome, oni nam jednoglasno rekoše: dobro je da vas nisu pogubili zbog zlatnog pribora koji smo našli u vašim džepovima...

2.

Da, Psu, kako beše ono: učtivi konobar sa dugim rukama, sitnih očiju i belog vrata, sa zlatnim priborom u rukama, ostavlja ga i još veli "dobro nam došli", a mi na brzinu izgovaramo nekoliko kurtoaznih, suvoparnih rečenica, pogledom milujući zlatni pribor i bežeći kroz vrata, ili od samog početka: ušli smo u najluksuzniji restoran u gradu, mislili smo da smo totalno nepoznati stranci, a kad tamo dočekaše nas na centralnom stolu i rekoše nam...

3.

Radi lakšeg razumevanja **romana** posebnu pažnju treba da posvetite sintagmi **naši agenti**, ili ako hoćete obrnuto: **itnega išan**, što pokazuje da se ovaj **mini-roman** može čitati i obrnuto, t.j. od kraja ka početku, što usložnjava postupak, ali ne menja bitno smisao...

4.

Ključ razumevanja se krije u rečima, rečima koje se ponavljaju!

IGRA

Dve se mačke igraju u kontejneru za đubre. Veliki železni sanduk ima tačno četiri otvora na poklopcu, po dva sa obe strane. Prva mačka ulazi i dugo ne izlazi, a druga ulazi - i obe u istom otvoru - i odmah izlazi preskačući u drugi kontejner, sa samo jednim, ali očigledno većim otvorom.

NE KOPIRATI

Rasmišljam: možda se drugoj mački nije dopalo u prvom kontejneru: možda je prva mačka jača, pa je proterala drugu; ili je možda ovako najpravednije: i obe mačke su u po jednom od kontejnera. A, šta ako je đubre različito: da li će prva otići kod druge, ili pak, druga će se vratiti nazad...

Ipak, šta se dešava: dugo čekam na rasplet igre (i priče), ali ne izlazi nijedna od mačaka. (Kako to znam? – pitaćete. Pa, dobro sam upamtio: prva je bila bela, a druga crna mačka).

Posle nekoliko časova, iz prvog kontejnera izlazi treća, crno-bela mačka, koja nikada nije ušla tu, niti je pak, imala bilo kakvu vezu sa prethodnim dvema.

NE KOPIRATI

DEVOJKA

U Skoplju se uglavnom živi orijentalno – vizantijski: s puno jedenja, kafana i pričanja, i sve to u nekom melanholičnom vidu.

(A. P.)

Kod kuće imam toliko mnogo pisama koja su odvojena i ostavljena (koliko zbog moje žene, toliko i zbog miševa) na skriveno mesto. Pokoja već požutela razglednica, fotografije iz automata i ona - pisma najrazličitijeg oblika i sadržaja. Preturam po njima, s vremena na vreme, zagledan u prošlosti... Čitam brzo, a reči me udaraju ravno u srce. Sve je otišlo u nepovrat, nije zaživelo i ostale su samo prazne reči na papiru.

Tri pisma potpisana su sa "D." Sa zadnje strane razabire se da su stigla na moju adresu: V. P. 5140/3, 11002 Beograd. Sa sledećim datumima slanja: 14. 9., 21. 9., i 13. 10. 1983. godine, a mesto odakle su poslana je Skoplje.

U prvom pismu je stajalo zapisano rukom D.:

"Evo, na primer, sutra ću se iznenaditi. Kako? Pa, tako – pasti će atomska bomba na Skoplje. Šta je, zar ne veruješ? Pa, ni ja ne verujem, no zašto ne bi pala? Znam, znam, postoji bezbroj odgovora,

no imam predosećaj da će tako biti i tako osećam. A ono što se odnosi na priče – one dobijaju neku čudnu povezanost. Kako ih zapisujem? Ni meni nije jasno, no točno znam što hoću reći."

Pismo (se) završava(lo) pitanjem:

"Kako si?".

Ja sam odmah odgovorio prijateljici iz Skoplja koja je retko navraćala u uredništvo lista "Mlad borec", gde sam tada radio, noseći mi (najverojatnije nagovorena od svog prijatelja i našeg saradnika D.) svoje prve priče za objavljivanje i za koje sam već na početku rekao da su dobre i da će jednog dana sigurno biti objavljene u knjizi.

Ubrzo je stiglo i njezino drugo pismo, napisano crnim flomasterom, a potpisano jednostavno s "D".

No, ovaj put je pismo počinjalo rečima:

"Živim ko zna gde – ne znam ni sama. Tako mi je čudno! Ponekad poželim da se rasturim na atome ne znajući šta da činim s ovom svojom energijom. Samo kada pišem – sve je u redu. A nije u redu kada slušam dosadna mrmljanja (ajvari, turšije, torte, nema ovo – ima ono) i tada ništa ne čujem, samo klimam glavom i ništa ne mislim. Znaš, ja ne razmišljam o mojim junacima vozeći bicikl ili hodajući – svejedno. Oni sami dolaze ili su oko mene. Moji "junaci" su oko mene. Od kako se sećam (a to je negde – svesna sam – od prvog ili drugog razreda gimnazije – prije toga sam pisala vrlo morbidne pesme, jednu naučno-fantastičnu priču i, ne smej se, jedan naivan, kratki roman), oni ostavljaju traga u meni, iz bilo kakvog razloga ili bez razloga, zadržavam ih u sebi do pojedinosti. Oni su iskreni, ja tako gledam i to je to. No, kada ja napišem nešto, kada ja... sve isparava i ponovo se rađam. Moždani nagon pritiska arteriju, padam u trans, ničega nema oko mene, postojim ja i samo ja. I zato razmišljam o sebi, ko sam i kuda idem, ne mogu drugačije. Reći ću ti jednu stvar koju bih možda trebala prećutati, jer teško govorim o onom što radim... vrlo retko. I zato ne pitaj zašto, ili kako. Mnogo stvari, jednostavno fizički ih osećam. Hm, nije važno. "Pisac" razmišlja bi li otišao u Zagreb ili ne. "Čitatelj" će, svakako, saznati za pravac kretanja "pisca". Jučer sam šetala satima, čineći jedan te isti krug u centru grada: Pošta, Stara željeznička stanica, Tržni centar, Gradilište. Bilo je hladno i kišno vreme. Nikoga nisam srela, zato što nije bilo nikoga i sada ću otići u život. Misli i ti kako da bolje i lakše živiš tamo. Ako ti je i nekada teško (barem ja tako činim) ne budi natmuren. Smej se više (probaj, to pomaže, kao i izreka "baš me briga!").

Vreme je hladno i kišno, a danas je (31. 10. 1983.), nakon vrućeg, sušnog leta – zamislite: pada sneg! Sedim u Biblioteci i ostajem bar jedan sat više nego obično.

Iz pisma sve reči razumem iako teško shvaćam ono o transu, Zagrebu, smejanju. Mislim da se ono o "junacima" nadovezuje na moje više puta izneto mišljenje da "svaki čovek (kao D.) treba voziti bicikl, da bi mogao aktivno razmišljati, posmatrati, konstatovati."

Ona mi se javila i treći (ujedno i posljednji) put:

"Hmmm, ni sama ne znam što činim, no nešto činim. A i gluposti (kao što bi "rekli" vi... urednici). Učinim nešto što mi je mnogo drago. Ovo se ne odnosi na pisanje. I ne lupaj glavu mnogim mislima!"

Tako je završilo naše dopisivanje. Tačno 5. maja 1984. završio se moj vojni rok. Najednom sam poželeo potražiti D. i (kako romantično!) da je pozovem da izađemo, recimo na čaj! Ravnajući se po

NEKORIGIRANI

njezinoj adresi stigao sam do jedne stare zgrade pokraj Gradske bolnice, a tamo me je čekalo istinsko iznenađenje:

"Pa, nije više ovde. Potražite je u predgrađu, no i to će vam biti uzalud..."

Nisam mogao poverovati. Potrčao sam do centra grada, no dugo nije dolazio autobus broj 59, a kada sam stigao tamo – dugo sam lutao dok nisam otkrio fotografiju s dugom kosom do ramena i inicijalima D. S.

Sada, danima stojim na prozoru i čekam D. da prođe na svom sportskom biciklu, dok gledam u nju, a da me ne primeti. Često iznova čitam njezina pisma, pitajući se:

- Gde su moja tri pisma; hoće li ih pronaći, hoće li ponovo neko od njih otvoriti ili će im se izgubiti svaki trag?

Mislio sam da je daleka i neranjiva. "Muškarača". Ta devojka će postati pisac i bez moje podrške. "Ah", rekla bi ona, nemoćna kao lišće s kojim se vetar poigrava na terasi, dok sedi skrštenih nogu na podu, puši lulu i piše duga "otkačena" ljubavna pisma. Siguran sam da ih ne piše da ostanu!

PETAO

(rođeni 1921, '33, '45, '57, '69, '81, '93)

Ono što kod ljudi rođenih u znaku petla odmah pada u oči je njihova otvorenost, koja se ponekad čini običnom, a ponekad preteranom. U svakom slučaju, petao je čvrsto ubeđen da je u pravu, da zna šta radi i spreman je da uporno i neustrašivo propagira svoj stav. Hrabar, drzak i ekstravagantan. Petao je rođeni glasnogovornik, i sjajno se snalazi u velikim društvima. Osim što je ratoboran i tvrdoglav, Petao je i izvanredan neumorni radnik i uvek pruža više od onog što se očekuje. Zbog toga se često precenjuje i iscrpljuje. Ali, Petlu je potreban povod da se pohvali, da se istakne kao glavni junak još jedne priče. Ipak, iako i život može da ga stavi na kocku sa osmehom, Petao može da se preda fantaziranju i kovanju nerealnih planova. On uživa da mašta i za to nalazi vreme, i pored svoje radne prakse. Iz ovoga kao da se predoseća njegova dvojnost: iza upornog radnika - sanjar, iza razmahanog govornika - konzervativac. Uistinu začuđuje da je ova ekstravagantna, često napadno odevena ličnost, duboko u sebi staromodna. Ali, za nemirnog, nestrpljivog Petla, to je u saglasju sa njegovom prirodom punom protivurečnosti.

Ipak, njegova upornost je ushićujuća. Može da izvuče korist i iz najposnijeg komada tla. Azijska poslovica kaže da bi Petao čak i u pustinji pronašao crva, zato što bi ga dovoljno dugo tražio. Zaradu ne ume da čuva, nego je odmah ulaže u novi posao. Zato može da se stekne utisak da je Petao često na ivici bankrotstva. Ali, zahvaljujući svojoj neverovatnoj upornosti, on uspeva i tada da se izvuče...

I u ljubavi Petao mora naporno da se trudi kako bi pridobio i zadržao voljenu. Često je razočaran, zato što svakidašnjica ne opravdava njegova ljubavna maštanja. Ipak, on je galantan, uživa

NE KOPIRATI

da zabavlja žensko društvo i, začudo, veran je. Žena-petao voli da se druži sa drugim ženama i da vodi žive razgovore.

Sve životne etape Petla odlikuju se stalnim usponima i padovima, kako u poslu, tako i u ljubavi. Upoznaće i siromaštvo i bogatstvo, i idealnu i promašenu ljubav. U starosti će biti zadovoljan i neizmenjeno živog, borbenog duha.

(Bibi de prok, prema Kineskom horoskopu)

...Poslednjim atomima svoje memorije i krajnjim (maksimalnim) potezima ruke pokušavam da zabeležim san:

Ležim u postelji i ne mogu da ustanem. Niko ne zna sve moje strahove. Vezana sam za krevet, ne moram, ali i ne mogu da radim ništa. Prvi put imam i previše vremena (za sebe) i nikako ne mogu da se pomirim sa činjenicom da je i bolest deo života. Sada sam prvi put uistinu bespomoćna i sama...

Nije to patetika, kič, niti pak, samo emocionalni problem, što devedeset odsto žena koje idu na dijalizu ostavljaju muževi još u toku bolesti. Jednostavno, odlaze...

Strah me dok ovo pišem.

Niko ne zna, ili ne želi da zna za moju bolest. Svi ljudi danas misle samo na sebe. Ne slučajno, svaku sledeću rečenicu počinju sa: "ja mislim" ili "ja sam rekao"...

Ja sam žena, a kada jednom nisi telo - ti nisi ni (za) šta. Susedi kada se svađaju puštaju glasnije radio. Posvađala sam se sa Gospodom i sa Đavolom. Prepuštena sam drugima i inerciji. Potrebna mi je puna sloboda. Pisanje je samo prvo iščitavanje rukopisa koji je sakriven negde duboko u nama. Za sve drugo (i nepostignuto) uvek izmišljam dobar razlog. Ko od nas nije beskonačno izgubio svoje vreme i prostor ishodao svojim brzim i kratkim hodom?!...

Strah me dok ovo zapisujem.

Kako da učinim ponovo prvi korak; kako da pokrenem noge (teške kao olovo), kad mi pokreti uopšte nisu sinhronizovani. Znači li to da ja nikada nisam koračala, ili sam pre toga samo lažno prohodala. Moje meso je polumrtvo. Veruju li lekari u moj "podvig". Da li će imati snage da me nekada ponesu ove dve moje noge. Sa balkona me posmatraju nepokretni muškarci i zavodljivo, ali uzalud, ohrabruju.

Da li zatvaraju granice jezika i razumevanja - granice mog sveta (i sna). A, u horoskopu (za utehu) piše: "Pazite - 1990. godina je kritična za srčane bolesnike."

Strah me i dok ovo dopisujem.

Da li je strah veći i od najveće duhovne potrebe? Ta jadna bića u belim mantilima - sa napuderisanim licima i lažnim sjajem u očima. Saveti, fraze i razne lukavštine. Sve je nekako beskrajno, neshvatljivo i nepredvidljivo. Kada bih mogla da izađem odavde, makar puzeći. Medicinari uvek različito tumače kraj. Pred veliki večni san, sa očima lutke i oskudnim rečima - u rutinski ispisanom Bolničkom dnevniku:

NE KOPIRATI

Soba _____ sat _____ dan

Mesec _____ godina _____ potpis

Pacijentkinja iz sobe 13, iz nepoznatih razloga izvršila je samoubistvo - udarajući glavom o zid. Rođaka nema, pa će Opština nadomestiti troškove...

Strah me i dok ovo čitam.

SCENA

Duboko u našoj podsvesti, kao nasleđe daleke prošlosti, nalazi se nešto iracionalno. Tako, ne samo što ne razlikujemo boje, nego ne razlikujemo ni stvarnost i snove. Scena sa golubom dešava se prvi put: on ulazi kroz mali prozor, najverovatnije podstaknut znatiželjom, i nakon minute-dve zaboravlja odakle da izađe. Udara glavom u jedno, pa u drugo staklo, maše i cijuče, a jedini čovek sa bosim nogama i punom tašnom sa knjigama - u čitaonici - to sam ja. Razmišljam kako da ga dohvatim i da mu otkinem vrat. Samo da završim priču i učiniću to, dok mi se okreće još uvek san od juče: žena koja me je vodila za ruku u svoj krevet - odjednom se pretvorila u muškarca! Golub je sa isčerupanim perjem, tankim nogama, sitnim očima i oštrim kljunom! Objašnjavam pacijentu da najpre treba da posmatra sliku predmeta ili životinje od koje se plaši. Zatim, treba da uzme u ruke sliku i da je drži, primerak je istinski, ali mrtav. Na primer, preparirani golub. To je istinska test - konfrontacija. Tek nakon toga pacijent je u stanju da savlada strah!

ČAJ

Kako da otrujete svoga gosta?

U čaj stavite malo otrova, mada je bolje u kafu, crna je, i on će je popiti, misleći da oboje pijete isto. Čaj ti zaslađuje usne.

On ti ulazi u nepca.

On ti umiva rebra.(On ti podiže žmarce.)

On, vatreni, pevljivi, planinski čaj od lipe, čija intenzivna i aktivna budnost pretvara se u kontemplativnu ćutnju.

Brao ga je noću, na zvezdama, moj otac.

Sušila ga je danju, rasutog na grudima, moja majka.

Kuvao ga je, opijen mirisima, moj brat.

NE KOPIRATI

Magija mu je sačuvala vek, kao da je zdravac, a ne običan čaj za piće - simbol (bivstvovanja) u koje neodložno učestvujem Ja.

Čaj je krunski svedok i glavni krivac za našu fatalnu prolećnu sanjivost.

A, ako zaboraviš koja je čija čaša, pa zameniš čaše, ili gost uzme drugu čašu, a ne onu koju mu nudiš, budi spreman da otpiješ bar malo, a potom da se pristojno izviniš da mu nećeš praviti društvo jer ti se (kobajagi) ne pije.

Ali, to mora da se izvede vešto, da se ne pojavi sumnja.

Inače, ovaj metod trovanja nije preporučljiv za bankete i druge svečanosti, kada ima mnogo gostiju i čaša, pa možeš da se otruješ sam, ili nekog sasvim (neplaniranog) drugog .

TAJNA

Tajna sama po sebi je nepodnošljiva.

Jedan nekadašnji špijun svake večeri seda pored dobroćudnog psa i govori mu satima.

Svoga ljubimca - vučjaka upućuje u najintimnije stranice svoga života, i sam zaveden svetom tišine.

Priča psu o onome što niko, nigde i nikada ne sme da zna.

A, on ga sluša, žmuri, zeva, podiže uši, maše repom i ne deluje mnogo zainteresovano.

Njegov pas je jedini svedok za sve napravljene greške, za sve državne tajne zbog kojih jednoga dana, ubiće: ČOVEKA + PSA.

RECEPT

Možeš li da živiš drugačije, a da ne osetiš ponovo potrebu za promenom.

Budi vidra, koja se pojavljuje na površinu vode, i isčezava opet u njoj. Jer, život je kao zatvorena kutija koja sadrži neku tajnu.

Nešto skupoceno, krhko i(li) opasno, koje zatvara i odvaja od ostalog sveta.

Kutija sadrži ono što mi mislimo ili priželjkujemo da ga ima.

Ona štiti, ali može i da uguši.

Svako otvaranje je opasno samo po sebi.

NE KOPIRATI

Neko je umesto puža, u zelenom drvenom vojničkom sanduku, radi eksperimenta stavio zmiju savijenu kao kolačić. Zmija će te kazniti za tvoju nepažljivu znatiželju.

Znaš li recept, stavi venac belog luka iznad legla, ili venčić lukovog cveta.

Luk tera zmije i štiti od ludila.

CIPELE

Sve cipele u zemlji bile su iste. Različni su bili samo brojevi, ali ne i boja, kroj, materijal i izrada. Isto tako, različne su bile i cene.

Ustvari, razlikovale su se cipele samo u određenim (nevidljivim za golo oko) nijansama, ali za istragu - to uopšte nije bilo bitno. I ljudi su čak imali istu boju glasa i lica - crvenu, misliš od studa će im otpasti nosevi.

Zamislite: čak i kape su im bile iste - crvene.

Za sve je bio kriv "Dobri Gospodar", koji je hteo da svi ljudu budu isti, a sam se razlikovao od njih i bilo mu je svejedno.

Kada su došli Crvenkapa i sedam patuljaka - niko ih nije primetio, izmešali su se u narodu.

(1982)

SOBA

U šok-sobu se ulazi i izlazi nečujno. Prosto, gazi se na prstima. Razgovara se tiho, bolje rečeno - samo se otvaraju usta. Glas, osim leleka nečuje se, niti se prepoznaje i mrtve iznose polako. Kao da su od stakla, da se ne polome. Mrtvački automobil raznosi ih noću, da se narod ne uplaši.

Pitam se: kakav je taj narod, koji se boji svojih mrtvaca?!

A, napolju plasti se duboki sneg...

GUSENICA

Slučaj broj 1

NE KOPIRATI

Svaki dan se penjala, pravo gore po zidu, samo po jedan milimetar, sporo, ali bez ostatka.

Džaba će se popeti na sam vrh, videće da i tamo nema ničeg i opet će se vratiti na zemlju – mislio sam.

Da, ali sa druge strane, kako bi, inače, videla i tu – tamnu i suprotnu površinu Kineskog zida; kako bi saznala da je i kod Boga isto kao i kod Đavola.

Nepoznati putnik došao je ispred Zida, primetio je crnu gusenicu iznad svoje glave, zamahnuo je rukom, a sledećeg dana kada ju je zatekao ponovo, smrvio je čvrstim đonom desne cipele.

Ali nije mu bilo svejedno zbog ove grube greške. Nakon njenog fatalnog pada, nakon čega je bilo besmisleno da ona napravi bilo kakav novi korak, pitao se, možda je to bila sasvim druga gusenica, ne ona od juče koju je trebalo da ubije u istom trenutku.

Slučaj broj 2

Sada gusenice pogane njegovu golu mršu, jeze mu podilaze, ostavljaju crvene tragove, dlačice mu se podižu... i on se ubrzo pretvorio u gusenicu.

Njegova deca ga ubijaju ne znajući da je on.

Uzalud se je nadao da će se jednoga dana ponovo pretvoriti u leptira, da će poleteti visoko u oblake i odatle gledati kako ptice sa punim kljunovima gusenica hrane svoje mladunce.

Ili, kako jedna gusenica prolazi iz Dvadesetog u Dvadeset i prvi vek.

KRITIČ(ARS)KA POROTA

Teme i motivi u knjizi "Piramida.Lavirint" Hrista Petreskog su novi i kao takvi su izvanredno interesantni, sveži, ali i potrebni u vremenu kada književnost još uvek i sve više istražuje nove načine i sredstva za privlačenje čitalačke publike, ali i zadovoljavanje njenih apetita. U uslovima kompletne vladavine postmoderne, izgrađene od igre, haosa i kolaža rekla bih da se novi likovi uklapaju savršeno u te igrarije, otvarajući neka pitanja koja su dugo tinjala i još tinjaju u nama, ali nam nešto nije dozvoljavalo i još uvek nam ne dozvoljava da ih glasno izgovorimo.

prof. dr Vesna Mojsova - Čepiševska

NE KOPIRATI

Eksperiment pretstavlja identitetsku odrednicu Hrista Petreskog; od njegove debitantske knjige "Prodavnica čistog vazduha" (1988) do najnovije "Piramida.Lavirint" (2011) - ovaj "klasik makedonske postmoderne" nedvosmisleno istražuje inovacijske koncepte u stvaralaštvu, što predstavlja njegovu svesnu intenciju.

U svakom slučaju, nećemo da se otkazujemo od čitanja izmišljenih dela, jer u pozitivnom smislu u njima tražimo formulu koja daje sadržaj našem životu.

prof. dr Lidija Kapuševska - Drakulevska

Svakom narednom pričom, sa svakom pročitanom stranicom, stalno se umnožava osećaj da sa Hristom Petreskim zbilja delimo jedan vrlo sličan, rekla bih zajednički, svet. Ili kao što je govorio Orvel o pisanju Džojsa "osećaš da su um Džojsa i tvoj sopstveni um jedno, da on zna sve o tebi mada nikada nije čuo tvoje ime, da postoji neki svet izvan vremena i prostora u kome ste ti i on jedno". To je svet u kome je svaka rečenica iz priče, od prve do poslednje, podjednako bitna, (mada, prva nam se možda čini najbitnijom), svet u kom je igra rečima radost, a ne obaveza, svet u kom je putovanje san, a san je putovanje, podjednako kao što je pisanje čitanje, a čitanje pisanje.

Priče su različite i privlačne: i one koje su testamentalno - nomadske, i one koje su nostalgične i porodične, i antiistorijske i apolitične, pa čak i one, koje su neambiciozno naslovljene kao skice, ostaci i fragmenti, sve one svedoče o retkom daru Petreskog da registruje i beleži sve boje i nijanse, sve mirise i sve trenutke, sve znakove kraj puta i njihova beskrajna značenja, svu lepotu, ali i svu ironiju sveta koji ga okružuje.

prof. dr Ana Martinoska

Zbirka priča "Prodavnica čistog vazduha" Hrista Petreskog je najlepši primer vizuelne, odnosno konkretne proze u makedonskoj književnosti, i po tome je ova knjiga jedina i neprevaziđena.

Konkretna proza Petreskog oblikovana je u ikone sa svojim sopstvenim sadržajem.

Njegove priče, oponašajući kroz svoju formu oblike predmeta ili procese, bukvalno su "verbalne ikone".

To su apstraktni tipografski oblici, koji imaju ilustrativnu ili mimetičku funkciju.

mr Robert Alađozovski

NE KOPIRATI

Hristo Petreski doživljava sebe kao nomada, u duhu Keneta Vajta, pa nomadskom suprostavlja testamentalno, izjednačujući put pisanja sa putopisom kao pisanje o putu, no i pisanje sa puta matematički izjednačenog sa snom.

Kažu da je najbitnija od svega prva rečenica, rekao bi implicitni autor, stav i realnog autora koji poigravajući se pravilima sintakse dokazuje da je svaka rečenica najbitnija, odnosno svaka rečenica je prva, puna sa potencijalom novog, novorođenog, kreativnog.

dr Mersiha Ismajloska

NEKOPIRATI

BELEŠKA O AUTORU

Hristo Petreski rođen je 4. 2. 1957. godine u Kruševu. Osnovač je i direktor Izdavačke kuće *Feniks* i Fondacije *Makedonija prezent*. Član je Društva pisaca Makedonije od 1985. godine. Autor je pesničkih zbirki: *Ogledalo* (1979), *Nastavlja se* (1980), *Vulkanska potreba* (1981), *Vrh* (1983), *Štit* (1985), *Tuđe telo* (1990), *Putnik na povratku* (1991), *Zabel* (1991), *Kamen jezik* (1996), *Staklen ključ* (2003), *Belo mastilo* (2008) i *Čitanje nenapisanog* (2009). Prozne knjige za odrasle: *Prodavnica čistog vazduha* (1988), *Dobri đavo* (1996), *Treća sreća* (2010), *Piramida. Lavirint* (2011). Za decu i mlade objavio je prozu: *Ljubav plus* (1993), *Skopski tramvaj* (1996), *Najveća tajna* (2003), *Zbogom Kenzo Tange* (2006), *Dečak koji je hteo da postane pčela* (2010). Dobitnik je značajnih nagrada: *Aco Šopov, Vančo Nikoleski, Krste Petkov Misirkov, Vasil Kunoski, Krste Čačanski* i drugih. Objavio je knjige kritika i eseja *Spojeni sudovi* (1986) i *Virtuelno ogledalo* (2010). Prevođen je na srpski, hrvatski, slovenački, bugarski, francuski, engleski, poljski, nemački, slovački, albanski, turski i druge jezike.

Hristo Petreski je glavni i odgovorni urednik časopisa *Trend* i *Književna akademija*. Magistrirao je kulturologiju u književnosti na Institutu za makedonsku književnost pri Univerzitetu „"Kiril i Metodij" u Skoplju, a doktorirao je na temi *Autorska bajka - komparativna analiza*. Profesor je na Medjunarodnom Slavjanskom Univerzitetu Gavrilo Romanovič Derzavin i na Pedagoskom fakultetu.

20.05.2018.

PR
DIOGEN pro kultura
http://www.diogenpro.com

NE KOPIRATI